

Rozvoj sociologie mládeže ve Slovenské socialistické republice

Otázka mládeže je nyní na slovenských sociologických pracovištích stavěna do popředí. Centry zkoumání problematiky mládeže jsou především dvě pracoviště: Sekce mládeže — oddělení sociálních skupin Sociologického ústavu SAV a Teoreticko-výzkumné pracoviště Slovenské ústřední politické školy SZM, které ve smyslu Dohody o spolupráci mezi SÚV SZM a SÚ SAV vede doc. J. Hrabina, ředitel SÚ SAV. Otázkou sociologie mládeže se částečně též zabývají některá další pracoviště na vysokých školách: Výzkumný ústav kultury a veřejné mienky, Československý výzkumný ústav práce, Výzkumný ústav životní úrovně a Výzkumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a výživy v Bratislave. V daných podmínkách roste význam koordinační činnosti sekce mládeže Slovenské sociologické společnosti SAV, jejíž činnost pro nejbližší období je soustředěna kolem následujících úkolů:

1. rozpracovat základní teoretické a metodologické problémy sociologie mládeže na důsledně marxistických pozicích;

2. organizovat činnost sekce tak, aby v maximální míře napomohla SZM při jeho závažných úlohách v oblasti výchovy mládeže a mládežnických funkcionářů;

3. orientovat současný výzkum mládeže na nejzávažnější společenské problémy a na skupinu mládeže v pracovním procesu.

Rozsáhlá vědeckovýzkumná činnost slovenských sociologů mládeže je především vedena snahou, aby výsledky dosažené v rovině teoretickopoznávací byly co nejdříve aplikovány v sociální praxi. Tuto těsnou návaznost teorie s praxí nacházíme jak v činnosti publikační a výzkumné, tak i v orientaci a výsledcích konferencí věnovaných otázkám mládeže.

1. Činnost publikační

Jmenovaná sekce mládeže Slovenské sociologické společnosti SAV, kterou vede L. Macháček, přistoupila na základě analýzy současného stavu a perspektiv rozvoje sociologického výzkumu mládeže na Slovensku k občasnému (4krát ročně) vydávání interních studijních materiálů „*Sociológia mládeže*“. Jejich posláním je prohloubit teoreticko-metodologickou připravenost členů sekce v tom smyslu, že se členové sekce seznamují pro-

střednictvím těchto interních materiálů s nejzajímavějšími zahraničními studiemi z dané oblasti. Je záslužné, že studijní materiály přinášejí ze zahraničních příspěvků překlady statí sovětských sociologů mládeže A. Andrejevové, G. A. Žuravleva a B. T. Lissovského, tajemníka VLKS J. Torsujeva, A. J. Afanasjeva.

Vydávání těchto publikačních materiálů je nepochybně úspěšným krokem pro zlepšení teoreticko-metodologické práce v oblasti sociologie mládeže a bude jistě žádoucí pokračovat v tradici vzájemného seznamování s nejnovějšími poznatky v této problematice. — V plánu na r. 1974 se rozšiřuje pozornost na sociologii mládeže v NDR a BLR. Dalším významným činem na poli publikačním je periodický (4krát ročně) bulletin *Teória, metodika, prax mládežníckeho hnutia*, který je, na rozdíl od studijních materiálů sekce mládeže SSS SAV, spíše zaměřených pro vědecké pracovníky společenských věd, určený pro širší čtenářskou veřejnost, především však pro funkcionáře mládežnických organizací. Publikaci vydává ideologické oddělení SÚV SZM ve vydavatelství Smena. Jednotlivé příspěvky autorů jsou zařazeny podle problémů, kterými se zabývají, do čtyř následujících oddílů: 1. Teorie, 2. Metodika, 3. Praxe, 4. Informace. Všechny statí jsou orientovány k prohloubení návaznosti teoretických poznatků s praktickou činností, zejména v oblasti socialistické výchovy mládeže a úlohy svazácké organizace v tomto procesu. Autory statí v rubrice Metodika a praxe jsou významní funkcionáři SZM. Lze shrnout, že publikace „*Teória, metodika, prax mládežníckeho hnutia*“ je

1. vhodnou metodickou pomůckou pro pracovníky SSM a
2. poskytuje vědeckým pracovníkům informaci o aktuálních problémech SZM v současné době.

Z vydané literatury na Slovensku si především zaslouží pozornosti publikace „*Sovietská mládež z hľadiska sociológie*“ (Smena, Bratislava 1971). Jde o to zajímavější publikační čin, že kniha vyšla v době, kdy v československé sociologii docházelo k procesu vyrovnávání se s vlivem buržoazní teorie o mládeži a kniha tak významně podnítila ke skutečně marxistickému přístupu řešení problémů v oblasti sociologie mládeže.¹ V uvedené edici „*Křižovatky*“ (vydavatelství SÚV SZM Smena) je připraven k vydání další výběr ze sovětské sociologické tvorby pod názvem *Mládež, práca*,

volný čas (1974). Existují další statí a články (Jednotná škola — vydává Výzkumný ústav pedagogický, časopis Sociológia vydává SÚ SAV) především na téma „komunistická výchova mládeže“, o nichž se zde nebudeme jednotlivě zmiňovat, avšak je možno shrnout, že celkově dotvářejí program publikací, které se otázkou mládeže na Slovensku zabývají.

2. Výzkumná činnost

Zde uvádím některé výzkumné úlohy, řešené slovenskými sociology v poslední době:

1. Mesto a úloha mládeže v sociálnej strukture socialistickej spoločnosti — Sociologický Ústav SAV, Bratislava (1971—1975).

2. Tendence kultúrneho vývinu mládeže na Slovensku — Výskumný ústav kultúry a verejnej mienky, Bratislava (1973—1974).

3. Priprava mládeže na povolanie a začleňovanie mládeže do pracovného procesu — Československý výskumný ústav práce, Bratislava (1971—1975).

4. Postoje slovenskej mládeže ku zdraviu, Ústav zdravotnej výchovy, Bratislava 1973—1974.

3. Konference

Významnou činností slovenské sociologie je organizování konferencí s danou tematickou náplní. Problém mládeže byl diskutován na třech konferencích. Prvá celostátní konference, uspořádána Slovenskou sociologickou společností SAV ve spolupráci s SÚV SSM a vědeckovýzkumnými pracovišti v květnu 1972 ve Smolenicích, byla věnována sociologickým aspektům komunistické výchovy mládeže. Materiál z této konference byl publikován ve sborníku „*Sociologické aspekty komunistické výchovy mládeže z hlediska SSM*“. Na tuto akci úspěšně navázala konference konaná v únoru 1973 u příležitosti 25. výročí Února 1948 na téma „*Sociologické aspekty komunistické výchovy učňovské a pracující mládeže*“. Jednání se uskutečnilo opět pod záštitou Slovenské sociologické společnosti SAV a dalších vědeckých institucí spolu se SÚV SZM. Účastníci konference pozitivně zhodnotili dosavadní úroveň výzkumné práce v dané problematice a její uplatnění ve společenské praxi. Vzhledem k tomu, že se tato vědeckopraktická forma výměny poznatků a zkušeností ukázala být mimořádně prospěšná, konal se v říjnu 1973 v H. Smokovci seminář k problematice *Aktuálních otázek socialistickej výchovy mládeže z hlediska práce SSM na středních školách*. Setkání se zúčastnili zástupci mládežnických organizací a řada pracovníků dalších vědeckých pracovišť. Příspěvky autorů řešily převážně dva životní problémy mládeže na středních školách — osvojení si světového názoru a odpovídající volbu povolání. Materiály z obou výše uvedených konferencí byly opět publikovány ve sbornících, které přehledně poskytují informace o jednotlivých příspěvcích. Závěry z uvedených konferencí vyzněly ve prospěch dalšího rozvoje

výzkumné činnosti v oblasti mládežnické problematiky a zavádění nových forem spolupráce SSM a vědeckovýzkumných pracovišť tak, aby docházelo k úspěšné aplikaci teoretických poznatků v sociální praxi. V návaznosti těchto konferencí se připravuje v tomto roce další na téma *Mladá generace dělnické třídy a koncepce sociálního plánování podniku* (prosinec 1974), která je sledována předsednictvem SAV jako konkrétní přínos ČSAV k rozpracování závěru plenárního zasedání ÚV KSČ a ÚV KSS k otázkám mládeže z července 1973.

Závěrem lze zhodnotit úsilí slovenských sociologů mládeže jako velice pozitivní a úspěšné. Bylo by však jednostranné — a to zdůrazňují samotní slovenští sociologové — hodnotit tyto výsledky jako vnitřně izolovaný slovenský přínos. Právě tyto výsledky konkrétně představují přednosti integrace a koordinace úsilí českých a slovenských marxisticko-leninských sociologů i v oblasti sociologie mládeže. Jsou jedním z mnohých příkladů úspěchů při upevňování jednoty českého a slovenského národa v konkrétní tvořivé vědecké a vědecko-organizační práci. Zaměření vědeckovýzkumné práce i její těsné spojení s řešením praktických problémů v otázce komunistické výchovy mládeže dokazuje, že sociologický výzkum mládeže v ČSR a SSR plně vychází ze závěrů XIV. sjezdu KSČ o všestranné výchově mladé generace.

Zdena Čermáková — Ladislav Macháček

O některých výzkumech vysokoškolské mládeže v SSSR

XXIV. sjezd KSSS, kde byl rozpracován grandiózní program dalšího rozvoje socialistické společnosti v SSSR na nejbližší období, věnoval velkou pozornost aktuálním otázkám přípravy vysokoškolských odborníků. V materiálech ÚV KSSS, přednesených na XXIV. sjezdu KSSS, bylo několikrát podtrženo, že úkolem výchovně-vzdělávacího systému je zabezpečení přípravy velkého počtu odborníků včetně mnohých nejnovějších druhů profesí. Toto vše staví i před vysokoškolské učitele i před výzkumné pracovníky, kteří se zabývají efektivností přípravy odborníků, nové, odpovědné úkoly. Tyto úkoly jsou tím naléhavější, čím víc současný vědeckotechnický pokrok zvyšuje požadavky na kvantitu i kvalitu budoucích vysokoškolsky vzdělaných odborníků.

K tomuto problému se vyjádřil také v říjnu 1971 na všesvazovém setkání studentů v Moskvě zcela jasně L. I. Brežněv, když řekl: „Sovětský odborník — to je člověk, který dobře ovládá zásady marxismu-leninismu, jasně vidí politické cíle strany a vlády, má širokou vědeckou i praktickou přípravu a ovládá v maximální míře svoji specializaci. Sovětský odborník — to je dnes dovedný organizátor, který je schopen v praxi uplatnit principy vědecké organizace práce. Sovětský odborník umí pracovat s lidmi, dovede ocenit kolektivní zkušenost, brát v úvahu mínění spolu-